Sammanställning av beslut om avvikelser från självdeklaration inom Södermanlands läns särskilda taxeringsnämnder vid 1972 års taxering

Av avdelningsdirektören Sven-Olof Printz och förste byråsekreteraren Håkan Asplund.

Vid de diskussioner som fördes med skattechefen och revisionsdirektören om inriktningen och uppläggningen av arbetet i de särskilda taxeringsnämnderna bestämdes att 1972 års taxering skulle följas upp med en totalundersökning av de beslut om avvikelser som fattats i dessa nämnder. Det var flera syften som skulle tillgodoses. För fortsatta åtgärder för effektivisering av arbetet bedömdes det vara värdefullt att ha tillgång till mera bestämda uppgifter om resultatet av arbetet i de särskilda nämnderna. Vidare förelåg önskemål om att få en uppfattning om hur rekommendationerna om inriktningen av arbetet resulterat. Från pedagogiska utgångspunkter ansågs det vidare vara bra att för nytillträdande taxeringsfunktionärer kunna presentera en bild av taxeringsnämndernas arbete. Som en produkt av systematiseringsarbetet skulle erhållas en katalog med exempel på formulering av meddelande om avvikelser, då materialet för undersökningen skulle bestå av en extra kopia på avvikelserna.

Det inledda arbetet med kartläggning av taxeringsarbetet i länet kommer att fortsätta vid årets taxering. I första hand har planerats en undersökning av de utredningar som företas i de särskilda nämnderna. Eventuellt kommer arbetet i de nyinrättade taxeringsnämnderna för taxering av aktiebolag och ägare till dessa att följas upp i vissa delar.

Som ett praktiskt resultat av diskussionerna om taxeringsarbetet i de särskilda nämnderna kan nämnas att skattechefen anordnat överläggningar om gemensamma frågor rörande taxeringsarbetet med företrädare för länets revisionsbyråer. Vidare har vid en s. k. skattedag med samma revisorer i januari månad i år redovisats skatteavdelningens synpunkter och bedömanden beträffande vanliga taxeringsfrågor samt lämnats redogörelser för nyheter inför årets taxering och aktuella rättsfall.

De särskilda taxeringsnämnderna

Inom länet finns 17 rörelsenämnder för fysiska personer. Vid 1972 års taxering tjänstgjorde taxeringsassistent i 11 av dessa. I de sex återstående distrikten tjänstgjorde fritidsarbetande TO och KO. I fem av dessa distrikt utfördes huvudparten av arbetet av TO, medan i det femte, omfattande huvudaktieägare i familjebolag (bolagsdirek-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:56

Taxeringsdistrikt

		A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	Summa
Deklarationer	1)	1 246	988	1 300	1 214	1 336	1 229	1 055	1 240	1 073	1 184	1 063	467	12 928
Avvikelser	2)	457	426	360	341	415	380	365	408	298	270	314	166	4 200
Formella avvikelsepunkter	3)	350	340	244	286	240	375	287	383	182	156	349	172	3 364
Skönshöjning, bruttovinst	4)	3	2	1	4	2	2	1	—	8	6	2	1	32
Skönshöjning, kontantberäkning	5)	13	19	12	4	4	6	12	7	14	5	22	—	118
Skönshöjning, övriga ex räkenskapernas el. deklaration. beskaffenhet	6)	3	14	3	6	7	3	4	6	16	8	8	1	79
Summa skönshöjningar tusental kr	7)	173	411	210	267	158	191	246	152	460	251	565	25	3 109
Övriga intäktshöjningar rörelse	8)	15	22	19	13	3	6	10	21	2	7	9	7	134
Balansposter	9)	16	24	21	6	5	7	7	8	10	8	14	2	128
Bilkostnader/Bilförmån	10)	52	70	62	42	43	31	37	26	55	37	30	11	496
Varuuttag	11)	14	20	28	7	1	9	5	2	18	19	15	4	142
Driftskostnader rörelse	12)	15	38	20	14	17	23	36	11	35	25	19	14	267
Investeringsavdrag	13)	6	13	11	1	2	7	9	14	8	7	5	2	85
Värdeminskningsavdrag	14)	15	50	37	21	8	24	22	17	25	15	23	11	268
Inkomsthöjning tjänst		25	27	24	13	33	23	26	25	16	10	20	19	261
Fördyrade levandskostnader		33	12	14	17	76	16	35	24	35	24	13	16	315
Övriga avdrag tjänst		60	35	40	46	169	32	31	22	36	30	15	25	541
Tillfällig förvärvsverksamhet	15)	19	27	13	14	10	29	14	18	8	10	12	4	178
Kapital	16)	42	11	17	32	21	5	13	41	6	16	5	1	210
Bostadsförmån		3	25	13	3	2	6	7	2	5	7	9	2	84
Avdrag annan fastighet		9	8	5	7	3	3	2	5	3	—	5	—	50
Allmänna avdrag ej formella	17)	13	13	7	12	23	5	8	13	—	2	4	8	108
Förlustavdrag		5	11	7	4	10	5	5	8	5	1	3	1	65
Extra avdrag nedsatt skatteförmåga	18)	34	21	26	17	30	37	41	11	11	12	24	13	277
Förmögenhetsändringar		18	21	17	9	5	2	2	20	3	9	1	1	108
Skönstaxeringar, antal		12	19	11	16	10	28	21	21	18	4	22	12	194
Skönstaxeringar, belopp tusental kr	19)	457	358	224	415	7 172	650	486	500	592	38	442	283	11 617
Nettohöjning utom skönstaxeringar (tusental kr)	20)	702	1 492	764	605	1 129	674	548	602	1 090	685	753	118	9 162
Nettohöjning inkl. skönstaxeringar (tusental kr)		1 159	1 850	988	1 020	8 301	1 324	1 034	1 102	1 682	723	1 195	401	20 779

törer) inom ett fögderi (distrikt P), arbetet delades mellan TO och KO, som även var KO respektive TO i motsvarande AB-distrikt. Undersökningen omfattar de elva assistentdistrikten och ett rörelsedistrikt (M) som taxerats av fritidsarbetande TO, tre direktörsdistrikt samt länets fyra bolagsdistrikt. I Strängnäs fögderi ingår fögderiets huvudaktieägare i familjebolag, läkare och tandläkare i assistentdistriktet (D). I övriga fögderier finns särskilda s k direktörsdistrikt. I Katrineholms fögderi ingår i direktörsdistriktet även läkare och tandläkare medan dessa yrkeskategorier i Eskilstuna ingår i ett distrikt med huvudsakligen handelsresande och i Nyköpings fögderi i respektive assistentdistrikt.

I det följande redovisas först sammanställningarna av undersökningen varefter följer kortfattade kommentarer till resultaten. Siffrorna i sammanställningarna längst till vänster hänvisar till dessa kommentarer.

Rörelsedistrikten

I distrikten A, B, C, D och M ingår läkare och tandläkare, medan dessa i Katrineholms fögderi granskats i direktörsdistriktet, varför distrikten I, K och C ej omfattar dessa grupper av skattskyldiga. Distrikt E omfattar samtliga läkare, tandläkare, handelsresande med flera inom Eskilstuna fögderi varför några sådana skattskyldiga inte taxeras i distrikten F, G och H. Fyra av distrikten är utpräglade landsbygdsdistrikt nämligen B, C, F och K.

I samband med förberedelsearbetet för 1972 års taxering rekommenderades, vid ett sammanträde med taxeringsassistenterna, att smärre skönsmässiga höjningar ej borde företagas. Ändringar av formella felaktigheter till den skattskyldiges nackdel borde ej ske om felet kunde betraktas som bagatellartat. Vid bedömningsfrågor, exempelvis rörande bilförmån eller bostadsförmån, rekommenderades att avvikelse skulle ske endast om taxeringsnämnderna ansåg värdet väsentligt för lågt redovisat.

Kommentarer till sammanställningen

1. Antalet deklarationer per assistentdistrikt har i genomsnitt uppgått till 1 133 stycken. Taxeringsavier utan självdeklaration har inte medräknats i statistiken.

2. Avvikelser har för hela länet skett på i genomsnitt 31,3 % av antalet deklarationer. Stora variationer kan urskiljas mellan distrikten, sålunda uppgår avvikelserna till 43,1 % i distriktet B och till 22,8 % av antalet deklarationer i distriktet K.

3. Det bör observeras att statistiken gäller avvikelsepunkter. De deklarationer som är bristfälliga har ofta ett flertal formella felaktigheter, där markering skett för varje sådan felaktighet. Någon slutsats kan därför ej dras av förhållandet mellan antalet avvikelser och antalet formella felaktigheter. Bland de vanligast förekommande felaktigheterna under denna punkt kan nämnas följande:

Allmänna avdrag som finns på taxeringsavin
Förvärvsavdrag
Ränta på kvarstående eller överskjutande skatt

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:56

Extra avdrag från inkomst av kapital och annan fastighet
Intäktsredovisning schablonfastighet
Garantibelopp
Schablonavdrag och avrundningar, tjänst
Felräkningar och felöverföringar
Försäkringsavdrag felaktigt

Vid en jämförelse mellan de olika delarna av länet kan konstateras att antalet avvikelser och formella avvikelsepunkter inom Katrineholmsområdet (distrikt J och K) väsentligt understiger de övriga områdena. Detta torde bero på att deklarationerna i större utsträckning upprättats av bokföringsbyråer och därmed varit formellt mer riktiga.

Det är dock anmärkningsvärt att antalet formella felaktigheter uppgår till så stort antal trots att dessa måste ha reducerats vid 1972 års taxering i och med att vissa allmänna avdrag tryckts på deklarationsblanketten.

Antalet felaktigheter på förvärvsavdrag har räknats särskilt i två distrikt. Dessa har uppgått till 62 stycken respektive 76 stycken. Informationen om det nya förvärvsavdraget har visat sig otillräcklig och måste till kommande år för att antalet avvikelser på denna punkt skall kunna nedbringas göras klar och lättförståelig.

4. Taxeringsassistenterna har företagit bruttovinstberäkning på uppskattningsvis 20—30 % av deklarationsmaterialet. Detta innebär att minst 3 000 bruttovinstberäkningar har företagits och att endast 1 % av dessa gett till resultat att en skönsmässig höjning företagits. Såväl bruttovinstberäkningen som drivmedelsprocenten torde i huvudsak ha spelat ut sin roll.

5. Av statistiken framgår att kontantberäkningen fortfarande har stor betydelse när det gäller att konstatera felaktigheter i deklarationsunderlaget. Det vore önskvärt att uppgifterna på taxeringsavin till kommande år kunde kompletteras med exempelvis inbetalningar till kronofogdemyndigheten och uppgift om bilinnehav. Detta skulle ytterligare kunna förbättra möjligheterna att bedöma riktigheten av deklarationen.

Vid det tidigare omnämnda sammanträdet med taxeringsassistenterna rekommenderades att följande belopp skulle gälla som gränsvärden då det gäller att göra utredning om kontantöverskottet varit tillräckligt.

Ensamstående	12 000 kr
Gifta makar och därmed jämställda	18 000 kr
Tillägg / barn	1—2 000 kr

Vid föredragningen i taxeringsnämnderna har dessa belopp visat sig vara något för höga. De skattskyldiga som höjts på grund av lågt kontantöverskott har som regel haft ett lägre belopp för att bestrida sina privata levnadskostnader.

Gränsvärdena höjdes från 1971 års taxering med 4 000 kr respektive 7 000 kr. Detta har inneburit att antalet skönshöjningar på grund av kontantberäkning ökat.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:56

6. Under denna punkt har redovisats skönshöjningar på grund av nämndens kännedom om den skattskyldige, utelämnat svar på förfrågan samt deklarationens eller räkenskapernas beskaffenhet. Flera avvikelser har motiverats med kontantberäkning och räkenskapernas beskaffenhet. Dessa avvikelser har inräknat under rubriken kontantberäkning.

7. Skönshöjningarna har genomsnittligen uppgått till 13 500 kr.

8. Denna punkt avser huvudsakligen ej medtagna inkomster i rörelse eller jordbruk enligt kontrolluppgifter.

9. Avser till största delen felaktigt redovisade ingående balanser på blankett R 1. Det är förvånansvärt att denna enkla överföring mellan åren har skett felaktigt eller utelämnats i så många fall.

10. Antalet avvikelser på denna punkt är en bra illustration till problemen med fördelning av bilkostnaderna. De skattskyldiga har som regel inga anteckningar om antalet körda mil privat respektive i rörelse utan gör en schablonmässig fördelning av kostnaderna vid deklarationens upprättande. Som framgår av statistiken har taxeringsnämnderna i åtskilliga fall inte kunnat godkänna fördelningarna.

11. Avvikelserna grundar sig i livsmedelsbranschen, bagerier och konditorier samt kiosker på de normvärden som bestämdes för 1972 års taxering. De flesta avvikelserna är i någon av ovannämnda branscher eftersom varuuttag där förekommer varje år. Som tidigare påpekats har inga avvikelser skett om varuuttagen inte redovisats med väsentligt för lågt belopp. Eftersom samma schabloner tillämplats i alla nämnderna torde de stora variationerna i antalet avvikelser bero på skillnader i deklarationsunderlaget.

12. Avser punkterna 13 och 14 på R 1-bilagan eller motsvarande kostnader som avdragits på vinst och förlustkontot vid redovisning på R 5-bilagan.

13. Nästan samtliga bilskolägare har yrkat investeringsavdrag vid anskaffning av övningsbilar, vilket i hög grad har påverkat statistiken på denna punkt.

14. Avser värdeminskning på inventarier och fastighet. I ett flertal av fallen har avskrivningsunderlaget ändrats, vilket även påverkar kommande års taxeringar.

15. Vanligaste felet har varit att restituerade eller avkortade skatter och avgifter inte upptagits till beskattning. Kontrolluppgifter från länsstyrelsen borde utformas på ett bättre sätt så att dessa felaktigheter kan reduceras.

16. På grund av oklarhet vid klassificeringen har ränta på överskjutande skatt medräknats bland felaktigheterna under inkomst av kapital i distrikten A, C, D, E, H och K.

17. Bland avvikelserna under denna rubrik kan nämnas felaktigt yrkade avdrag för periodiskt understöd och pensionsförsäkringar.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:56

18. När en deklaration enbart föranlett att underrättelse om medgivet extra avdrag skall utsändas har blankett RSV 3558 (underrättelse om avdrag för väsentligt nedsatt skatteförmåga) använts, varför dessa fall ej medräknats i statistiken. Upplysningsvis kan nämnas att dessa i distrikt B uppgår till 18 stycken.

19. Det bör observeras att en skönstaxering i distrikt E på 7 000 000 kr har medräknats i statistiken. Skönstaxeringar till 0 kr har inte medräknats. Genomsnittligen har skönstaxeringarna i övrigt uppgått till cirka 24 000 kr. — Av antalet deklarationsskyldiga inom rörelsedistrikten har 1,4 % ej avlämnat självdeklaration.

20. Beloppen har framräknats genom att alla höjningar adderats och alla sänkningar subtraherats. Den genomsnittliga höjningen per deklaration, exklusive skönstaxeringar i avsaknad av deklaration, uppgår till 710 kr.

Sammanfattning

Antalet arbetsdagar för taxeringen har uppgått till mellan 60 och 70 beroende på när deklarationsmaterialet levererats från lokala skattemyndigheterna. Taxeringsassistenternas granskning påbörjades i de flesta distrikten omkring den 13 mars. Assistenterna i ett av länets fögderier påbörjade sitt arbete först cirka 8 arbetsdagar senare på grund av försenade leveranser. Om man beaktar att hela deklarationsmaterialet måste vara genomgånget omkring den 10 juni (för att man skall hinna skicka ut förfrågningar och ifrågasatta avvikelser) återstår endast 48—56 dagar för förstahandsgranskning, vilket betyder cirka 20 deklarationer per dag.

Man kan på goda grunder anta att resultatet av granskningsarbetet skulle väsentligt förbättras om leveranserna från lokala skattemyndigheterna kunde påskyndas så att assistenternas granskning kunde påbörjas den 1 mars. Tiden för förstahandsgranskningen skulle därigenom ökas med cirka 20 %. Det bör även påpekas att assistenterna i Södermanlands län handlagt skattetilläggen och förseningsavgifterna under taxeringsperioden, vilket tagit cirka 2 dagar per assistent i anspråk.

Granskningsarbetet har utmynnat i 3 946 materiella avvikelsepunkter och 3 364 formella avvikelsepunkter jämte 194 sköntaxeringar. Eftersom det i biträdenas arbetsuppgifter ingår att kontrollera att deklarationen är formellt riktig, får man förutsätta att biträdena till inte ringa del har uppmärksammat de formella felaktigheterna. Detta torde innebära att assistenterna till övervägande del sysslat med materiell granskning och endast översiktligt kontrollerat att deklarationen är formellt riktig.

Direktörsdistrikten

Distrikt N och O omfattar huvudaktieägare, bolagsdirektörer med flera. I distrikt P tillkommer dessutom läkare, tandläkare, veterinärer etc.

I T- och P-distrikten har bolag och direktörer samsorterats och granskats samtidigt av endera ordföranden i bolags- eller direktörsdistriktet. Ordföranden i bolagsdistriktet har varit kronoombud i direktörsdistriktet och ordföranden i direk-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:56

Statistik över avvikelserna i direktörsdistrikten

		Distrikt			
		N	O	P	Summa
Deklarationer		554	608	940	2 102
Avvikelser	1)	114	151	238	503
Formella avvikelsepunkter	2)	47	89	102	238
Skönshöjningar	3)	12	3	18	33
Inkomsthöjningar, kontrolluppgifter e d		5	6	27	38
Bilförmån	4)	26	52	70	148
Tantiem	5)	1	1	10	12
Taxeringsrevisioner	6)	2	5	—	7
Bostadsförmån		2	4	9	15
Förtäckt utdelning	7)	4	1	—	5
Varuuttag		—	1	2	3
A – B inkomst	8)	6	4	10	20
Fördyrade levnadskostnader		5	8	23	36
Resekostnader/bilkostnader		5	4	8	17
Periodiskt understöd		5	2	2	9
Nedsatt skatteförmåga	9)	12	9	5	26
Värdeminskningsavdrag	9)	1	7	3	11
Investeringsavdrag	9)	—	3	—	3
Förlustavdrag		3	1	3	7
Övriga vägrade avdrag		11	14	24	49
Tillfällig förvärvsverksamhet	9)	8	6	4	18
Inkomst av kapital	9)	2	6	5	13
Förmögenhet		6	10	6	22
Skönstaxeringar belopp (tusental kronor)		—	67	—	67
Skönshöjningar belopp (tusental kronor)		193	80	185	458
Nettohöjning (tusental kronor)		476	688	874	2 038

törsdistriktet har varit kronoombud i bolagsdistriktet, varigenom samgranskningen har underlättats.

1. Avvikelser har skett på cirka 25 % av antalet deklarationer i samtliga distrikt.

2. Det kan konstateras att de formella felaktigheterna i direktörsdistrikten är betydligt färre än i rörelsedistrikten. Detta torde bero på att de flesta deklarationerna i direktörsdistrikten upprättats av bokföringsbyråer, medan ett stort antal rörelseidkare upprättar sina deklarationer själv.

3. Skönshöjningarna har i de flesta fallen motiverats med låga kontantöverskott.

4. Merparten av avvikelserna avser höjning av förmånsvärdet från 500 mil till 1 000 mil med hänvisning till riksskatteverkets anvisningar.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:56

5. Avser tantiem som kvarstått i bolaget och ej upptagits som lön åt aktieägaren under det år som bolagsstämman enligt aktiebolagslagen skall hållas. Observera skillnaden i antalet avvikelser mellan distrikten, vilket med all säkerhet beror på att informationen mellan nämnderna inte fungerar lika bra där samgranskning inte sker.

6. Höjningar med hänvisning till verkställd taxeringsrevision.

7. Avser exempelvis vissa försäljningar mellan bolaget och huvudaktieägaren till icke marknadsmässiga priser.

8. De flesta avvikelserna under denna punkt gäller lönefördelningen mellan makar i eget bolag.

9. Jämför motsvarande punkt beträffande rörelsedistrikten.

Statistik över avvikelser i aktiebolagsdistrikten

	Distrikt R	S	T	U	Summa
Deklarationer	896	543	598	568	2 605
Avvikelser 1)	47	45	34	52	178
Formella avvikelsepunkter	24	18	9	25	76
Bolagsbildningskostnader 2)	4	5	1	4	14
Ränteberäkning å fordran 3)	4	2	3	—	9
Balansposter	—	—	—	1	1
Värdeminskningsavdrag	3	4	4	4	15
Investeringsavdrag	3	5	6	7	21
Förlustavdrag	2	7	1	3	13
Representation	—	—	—	2	2
Garantirisker/reserveringsavdrag 4)	4	—	6	4	14
Övriga avdrag	12	6	7	10	35
Övriga intäktshöjningar	1	—	—	—	1
Tillfällig förvärvsverksamhet	—	1	1	2	4
Skönstaxeringar	1	—	—	1	2
Höjningar enligt revisions PM	4	—	—	2	6
Nettohöjning (tusental kronor)	834	233	878	464	2 409

Bolagsdistrikten

1. Avvikelser har skett på cirka 7 % av antalet deklarationer.

2. Icke avdragsgill bolagsbildningskostnad har belastat rörelseresultatet.

3. Ränteberäkning enligt riksskattenämndens anvisningar (RN 1967:5) i förvaltningsbolag.

4. Avser exempelvis ej medgivna avsättningar för garantirisker, reklamationer och dylikt.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:56